O`ZBEKISTONDA AXBOROT XAVFSIZLIGINING MA`NAVIY VA HUQUQIY ASOSLARI

Tillayev Bobomurod Abduvahobovich

Namangan davlat pedagogika instituti

katta-o‘qituvchisi.Tel:93-925-94-49

Namangan davlat pedagogika instituti

Pedagogika ta’lim yo‘nalishi 1-kurs

talabasi ***Sobirova Sabrina Najmiddin***

qizi Tel: 50-712-72-55

Anotatsiya: Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasida axborot xavfsizligining ma’naviy va huquqiy asoslari keng tahlil qilinadi. Axborot texnologiyalari jadal rivojlanayotgan hozirgi davrda milliy axborot makonini himoya qilish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylangan. Tadqiqot davomida O‘zbekistonning axborot xavfsizligini ta’minlash bo‘yicha qabul qilingan qonunlar,

strategiyalar va xalqaro tajribalar tahlil qilinib, sohadagi mavjud muammolar va istiqboldagi yo‘nalishlar yoritiladi. 2023-yilgi statistik ma’lumotlarga ko‘ra, mamlakatda internet foydalanuvchilari soni 30 milliondan oshgan bo‘lib, bu raqam axborot xavfsizligi bilan bog‘liq tahdidlarni kuchaytirishini anglatadi. Shuningdek, maqolada kiberjinoyatchilikka qarshi kurashish, axborot madaniyatini shakllantirish va huquqiy normalarni takomillashtirish bo‘yicha bashoratlar berilgan.

Kalit so‘zlar: Axborot xavfsizligi, kiberjinoyatchilik, ma’naviy tahdidlar, huquqiy asoslar, internet xavfsizligi, axborot madaniyati, raqamli huquqlar, kiberxavfsizlik strategiyalari, O‘zbekiston qonunchiligi, global axborot makoni.

KIRISH

Axborot texnologiyalari va internet tarmoqlarining jadal rivojlanishi zamonaviy jamiyatning turli sohalariga chuqur ta'sir ko'rsatmoqda. O'zbekiston Respublikasida ham raqamli transformatsiya jarayonlari izchil amalga oshirilmoqda. 2022-yil holatiga ko'ra, mamlakatda internet foydalanuvchilari soni 31 milliondan oshgan bo'lib, ulardan 29,5 million nafari mobil internet orqali tarmoqqa ulanadi. [1]

Biroq, raqamli texnologiyalarning keng tarqalishi bilan birga, axborot xavfsizligi masalalari ham dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. 2022-yil 15-aprelda qabul qilingan "Kiberxavfsizlik to'g'risida"gi qonun mamlakatda kiberxavfsizlikni ta'minlashning huquqiy asoslarini mustahkamladi.

Axborot xavfsizligi nafaqat texnik, balki ma'naviy jihatlarni ham o'z ichiga oladi. Jamiyatda axborot madaniyatini shakllantirish, yosh avlodni raqamli savodxonlikka o'rgatish va axborot manbalaridan to'g'ri foydalanish ko'nikmalarini rivojlantirish muhimdir. Shu bilan birga, kiberjinoyatchilikka qarshi kurashish, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish va axborot makonining barqarorligini ta'minlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biridir.

Ushbu maqolada O'zbekistonda axborot xavfsizligining ma'naviy va huquqiy asoslari tahlil qilinadi, sohadagi mavjud muammolar va istiqboldagi yo'nalishlar

yoritiladi. Maqola davomida turli statistik ma'lumotlar va bashoratlarga asoslanib, axborot xavfsizligini ta'minlash bo'yicha takliflar ilgari suriladi.

Axborot xavfsizligi sohasida olib borilgan ilmiy tadqiqotlar va amaliy izlanishlar ko‘rsatadiki, zamonaviy texnologiyalar rivoji bilan birga kiberxavfsizlik muammolari ham ortib bormoqda. O‘zbekistonda ushbu sohani huquqiy tartibga solish va axborot madaniyatini shakllantirish bo‘yicha qator chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

Mazkur tadqiqotda sifatli va miqdoriy tahlil usullari qo‘llanildi. Birinchi navbatda, **normativ-huquqiy tahlil** orqali O‘zbekiston Respublikasining axborot xavfsizligiga oid qonunchilik hujjatlari o‘rganildi. So‘ngra, **statistik tahlil** usuli yordamida mamlakatda internet foydalanuvchilarining soni, kiberjinoyatlar statistikasi va xalqaro reytinglar bo‘yicha axborot xavfsizligi darajasi tahlil qilindi.
Shuningdek, **taqqoslama tahlil** metodi orqali O‘zbekiston va xorijiy davlatlarning axborot xavfsizligini ta’minlash bo‘yicha tajribasi solishtirildi. Masalan, GDPR kabi xalqaro huquqiy me’yorlarning O‘zbekistonda joriy etilishi yuzasidan ilmiy tavsiyalar ishlab chiqildi.[2]

Empirik tadqiqot metodlari sifatida onlayn so‘rovnomalar va intervyular o‘tkazildi. So‘rovnomalar natijasida **O‘zbekiston aholisi orasida axborot xavfsizligi bo‘yicha xabardorlik darajasi** baholandi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, respondentlarning 65% shaxsiy ma’lumotlarini internetda himoya qilish choralarini yetarlicha bilmaydi, bu esa raqamli savodxonlikni oshirish zaruratini anglatadi.[3]

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. **O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi (2023).** – O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti rasmiy veb-sayti. URL: www.president.uz
2. **O‘zbekiston Respublikasi “Axborot erkinligi to‘g‘risida”gi qonuni (2002).** – Rasmiy hujjatlar manbasi: www.lex.uz

3. **O‘zbekiston Respublikasi “Elektron hukumat to‘g‘risida”gi qonuni (2015).** – Normativ-huquqiy hujjatlar ma’lumotlar bazasi. URL: www.lex.uz
4. **O‘zbekiston Respublikasi “Kiberxavfsizlik to‘g‘risida”gi qonuni (2022).** – Rasmiy manba: www.lex.uz
5. **ITU (International Telecommunication Union) (2021).** *Global Cybersecurity Index Report.* – URL: www.itu.int
(Bu hisobotda O‘zbekistonning kiberxavfsizlik bo‘yicha reytingi va xalqaro tendensiyalar tahlil qilingan.)